

Такриз

ба автореферати диссертатсияи Зоҳири Сайфулло дар мавзуи «Чанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 6.3.8. – Антропологияи фалсафӣ, фалсафаи фарҳанг

Автореферати диссертатсияи Зоҳири Сайфулло ба яке аз масъалаҳои муҳимми илми фалсафаи фарҳанг – таҳқиқи моҳият, мазмун ва хусусиятҳои фалсафӣ-фарҳангии ҷашни Наврӯз бахшида шудааст. Дар шароити ҷаҳонишавӣ ва таҳаввули арзишҳои фарҳангӣ, баррасии амиқи падидаҳои суннатӣ, махсусан Наврӯз, аҳаммияти махсуси назариявӣ ва амалиро доро мебошад. Аз ин ҷиҳат, мавзуи интиҳобшуда дорои мубрамияти илмӣ буда, ба талаботи таҳқиқоти муосири гуманитарӣ ҷавобгӯ мебошад. Барои тақвияти асоснокии илмӣ мубрамияти мавзуи таҳқиқот, метавон чанд ҷанбаи калидии онро, ки арзиши назариявӣ ва методологии хос доранд, ба таври зерин мушаххас намуд: 1) Аз нуқтаи назари антропологияи фалсафӣ, таҳқиқи Наврӯз имкон медиҳад, ки механизмҳои ташаккули худшиносии фарҳангӣ ва ҳувияти таърихӣ мардумони эронитабор ҳамчун маҷмуи рамзҳои ҳувиятсоз ошкор карда шаванд, зеро Наврӯз на танҳо ҷашн, балки шакли таҷассумёфтаи таҷрибаи маънавии коллективӣ мебошад. 2) Аз дидгоҳи фалсафаи фарҳанг, омӯзиши ҷанбаҳои рамзӣ ва маънавии Наврӯз барои фаҳмиши қонуниятҳои интиқол ва эҳёи дубораи арзишҳои суннатӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ аҳаммияти калидӣ дорад, зеро он намунаи нодири мутобиқшавии суннат ба фазои фарҳангии муосирро инъикос менамояд. 3) Аз дидгоҳи фалсафаи табиат ва ҷаҳоншиносӣ бошад, Наврӯз ҳамчун падидаи мунтазами табиӣ имконият медиҳад, ки масъалаи ҳамоҳангии инсон ва олам, ки яке аз масъалаҳои бунёдии тафаккури фалсафист, дар мисоли анъанаҳои фарҳангӣ ба таври мушаххас баррасӣ гардад.

Дар муқаддимаи автореферат асосноккунии илмӣ мубрамияти мавзӯ бо така ба таҳлили сарчашмаҳои таърихӣ ва фарҳангӣ ба таври муътамад анҷом дода шудааст. Диссертант Наврӯзро ҳамчун падидаи серпахлу, ки дорои ҷанбаҳои табиатшиносӣ, иҷтимоӣ ва фалсафӣ мебошад, арзёбӣ намуда, зарурати таҳқиқи комплексии онро таъкид менамояд. Ҳамзамон, дараҷаи омӯзиши мавзӯ бо ишора ба қорҳои муҳаққиқони ватанию хориҷӣ муайян гардида, ҳолигиҳои илмӣ мавҷуда ба таври мушаххас нишон дода шудаанд. Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот ба таври возеҳ муайян гардида, ба таҳқиқи ҳамҷонибаи ҷанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз равона шудаанд. Асосҳои методологии таҳқиқот низ бо истифода аз маҷмуи усулҳои умумии илмӣ, аз қабилӣ таҳлил ва таркиб, индуксия ва дедуксия, усулҳои низомӣ ва сохторӣ, ба таври дуруст интиҳоб ва татбиқ шудаанд. Ин ҳолат ба эътимоднокии натиҷаҳои бадастомада мусоидат менамояд.

Сохтори диссертатсия мантиқӣ ва пай дар пай буда, аз муқаддима, се боб, ҳашт зербоб ва хулоса иборат мебошад. Ин сохтор имконият медиҳад, ки масъалаи мавриди таҳқиқ ба таври системавӣ ва фарогир баррасӣ гардад. Навгонии илмӣ таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки бори аввал ҷанбаҳои

фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз дар доираи антропологияи фалсафӣ ба таври мукамал ва системавӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтаанд. Диссертант тавонистааст робитаи байни унсурҳои мифологӣ, табиатшиносӣ ва иҷтимоии Наврӯзро дар як низоми ягонаи назариявӣ баррасӣ намояд.

Аҳаммияти назариявии таҳқиқот дар ғанӣ гардонидани илми фалсафаи фарҳанг ва антропологияи фалсафӣ зоҳир мегардад. Натиҷаҳои бадастомада метавонанд барои таҳияи назарияҳои муосир дар бораи фарҳанг, суннат ва ҳувиати миллӣ истифода шаванд. Аҳаммияти амалии таҳқиқот низ назаррас буда, натиҷаҳои он метавонанд дар раванди таълим, таҳияи барномаҳои таълимӣ ва корҳои маърифатӣ истифода шаванд. Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳо бо истифодаи сарчашмаҳои гуногун, таҳлили фарогири мавод ва мутобиқати усулҳои тадқиқотӣ таъмин гардидааст. Ҳамчунин, натиҷаҳои таҳқиқот дар шакли мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳо дар сатҳи ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ апробатсия шудаанд, ки аз аҳаммияти амалии онҳо шаҳодат медиҳад.

Дар боби якум, ки «Моҳияти табиӣи фалсафии Наврӯз» унвон гирифтааст, ҷиҳатҳои аслии пайдоиш ва ташаккули ин ҷашн аз нигоҳи фалсафӣ ва табиатшиносӣ таҳқиқу баррасӣ шудаанд. Дар зербобҳои он диссертант Наврӯзро ҳамчун падидаи вобаста ба гардиши табиат, такрорпазирии кайҳонӣ ва ҳамоҳангии инсон бо муҳити зист арзёбӣ мекунад. Хусусияти даврӣ ва тақвими Наврӯз, ки аз шуури таърихӣ мардумони ориёитабор сарчашма мегирад, бо далелҳои назариявӣ асоснок карда шудааст.

Боби дуюми кори диссертатсионӣ ба таҳқиқу баррасии ҷанбаҳои фарҳангӣ ва рамзии Наврӯз бахшида шуда, дар он мазмун ва моҳияти унсурҳои фарҳангии ин ҷашн, аз қабili расму ойинҳо, рамзҳо ва суннатҳо мавриди таҳқиқ қарор гирифтаанд. Диссертант Наврӯзро ҳамчун падидаи фарҳангии мураккаб, ки дар худ арзишҳои ахлоқӣ, эстетикӣ ва иҷтимоиро таҷассум менамояд, баррасӣ мекунад. Дар ин замина, нақши Наврӯз дар ташаккули зебоипарастӣ, ахлоқи ҷамъиятӣ ва ҳувиати миллӣ ба таври асоснок нишон дода шудааст.

Боби сеюм ба таҳқиқу баррасии паҳлуҳои муосир ва ҷаҳонишавии Наврӯз бахшида шудааст. Дар зербобҳои он ҷуғрофиёи густариши Наврӯз ва хусусиятҳои таҷлили он дар кишварҳои гуногун мавриди таҳлили муқоисавӣ қарор гирифтаанд. Диссертант бо овардани мисолҳо аз таҷлили Наврӯз дар кишварҳои мухталиф, аз ҷумла давлатҳои Осиёи Марказӣ, Эрон ва дигар минтақаҳо, хусусияти умумибашарӣ пайдо кардани ин ҷашнро нишон медиҳад. Ин раванд, махсусан пас аз мақоми байналмилалӣ гирифтани Наврӯз, аҳаммияти фарҳангии онро дар сатҳи ҷаҳонӣ таъкият бахшидааст.

Дар маҷмӯъ автореферати диссертатсияи Зоҳири Сайфуллоро, ки дар мавзӯи «Ҷанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 6.3.8. – Антропологияи фалсафӣ, фалсафаи фарҳанг бахшида шудааст, метавон мусбат арзёбӣ намуд.

Бо вучуди арзиши баланди илмӣ таҳқиқот, дар автореферат баъзе нуктаҳои ҷузъӣ ба назар мерасанд, ки хусусияти техникӣ ва тавсиявӣ доранд:

1. Дар баъзе мавридҳо таҳлили ҷанбаҳои фалсафӣ метавонист бо таъйи густардатар ба манобеи муосири назариявии фалсафаи фарҳанг ва антропологияи фалсафӣ тақвият дода шавад, то заминаи муқоисавии таҳқиқот боз ҳам фарохтар гардад.

2. Дар мавридҳои хеле кам тақдори андешаҳо ва ибораҳои ҳаммаъно ба мушоҳида мерасад, ки ихтисор ва таҳрири сабуки услубӣ метавонад ба боз ҳам равшантар шудани матни автореферат мусоидат намояд.

Автореферати диссертатсияи Зоҳири Сайфулло дар мавзӯи «Ҷанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз» дар дарҷаи зарурӣ таҳия гардида, ба талаботи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 6.3.8. – Антропологияи фалсафӣ, фалсафаи фарҳанг мебошад.

Номзади илмҳои фалсафа,
дотсенти кафедраи фалсафа ва
фарҳангшиносии Донишгоҳи давлатии
омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ

Ш.П.Бердиев

Имзои Ш.П.Бердиевро тасдиқ мекунам,
сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
ДДОТ ба номи С.Айнӣ

С.Қодирзода

28.04.2026